

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК 354:321(045)

КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК МЕХАНІЗМ ВЗАЄМОДІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Махначова Н.М., Семенюк І.Ю.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті досліджується поняття комунікативних технологій в контексті взаємодії органів публічної сфери та громадянського суспільства. Проаналізовано вплив ЗМІ на громадську думку, як важливого учасника комунікативного процесу в незалежній державі. Досліджено рівні демократичних цінностей в демократичній державі та поняття соціальної відповідальності в публічному управлінні.

Ключові слова: комунікативні технології, політичні комунікації, громадянське суспільство, публічна влада, соціальна відповідальність.

Постановка проблеми. Комунікативні технології постають головним засобом взаємодії громадянського суспільства та органів публічної влади. Відносини й взаємовплив громадянського суспільства та органів публічної влади, цих двох підсистем єдиної системи є визначальними у забезпеченні демократичного розвитку країни. Сутність громадянського суспільства ґрунтується на ідеї автономності та індивідуальної свободи громадян, невтручання держави в життя громадянського суспільства. Адже, громадянське суспільство – це суспільство з розвиненими економічними, культурними, правовими, політичними відносинами між самими індивідами, які не опосередковані державою. У ньому вільно розвивається асоціативне громадське життя, діють установи та ЗМІ, формуються й функціонують найрізноманітніші громадські об'єднання. Воно розвивається в умовах правової держави й саме є базою для неї. Рівновага між громадянським суспільством та державою – важливий чинник стабільного демократичного розвитку, а порушення її спричинює гіпертрофію владних структур, відчуженість і політичне безсилля народу [1].

Реалізація взаємодії як механізму зворотних зв'язків у відносинах органів влади і громадянського суспільства змінює структурну основу управління державою, що призводить до зміни механізмів публічного управління в цілому. Трансформуються рольові функції в системі публічного управління: якщо у традиційній ієрархічній структурі впливу державна влада виступає як суб'єкт управління, то в ретикулярній (мережевій) структурі взаємодії – у ролі лідера. Зміни відбуваються й у процесі прийняття рішень публічного управління. У традиційній структурі управління суспільні проблеми (позиція громадянського суспільства) просуваються в напрямку центру прийняття рішень – державної влади. У взаємодії ж рух стає обоюстороннім, унаслідок чого зростають темпи реагування влади на потреби громадянського суспільства. При цьому роль організатора вироблення рішення, як і раніше, належить владі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми комунікації є предметом дослідження філософів, соціологів, політологів. Серед них Д. Белл, П. Бреггер, Н. Вінер, Ч. Кулі, Г. Лассуел, К. Леві-Строс, Т. Лукман, Дж.Г. Мід, Ю. Хабермас, Дж.Б. Уотсон та інші. Феномен політичної комунікації досліджували Е. Бенрайз, Д. Берло, Р. Катц, Ж.-М. Котре, Б. Кретон, П. Лазарфельд, В. Ліпман, Л. Пай, Л. Перлінг, Л.Р. Посікера, М. Розенберг, К. Санне, Ж.-Р. Шварценберг та інші. Проблеми політичної комунікації стали предметом дослідження вітчизняних вчених – С. Барматової, В. Бебика, Ю. Ганжурова, О. Гриценка, С. Денисюк, О. Дубаса, О. Картунова, С. Кацавцевої, В. Недбая, Г. Почепцова, В. Різуна, І. Слюсаренка, М. Соколова, Є. Тихомірової, О. Шахтемірової та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на децентралізаційні процеси, що відбуваються в державі на перше місце виходить необхідність обґрунтування та подальшого вдосконалення комунікативних технологій як механізму взаємодії громадянського суспільства та публічної влади.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження сутності комунікативних технологій як механізму взаємодії громадянського суспільства та публічної влади, а також визначення впливу публічних комунікаторів на громадян.

Виклад основного матеріалу. Демократичні зміни та децентралізаційні процеси, які сьогодні активно впроваджуються публічною владою, передбачають широке залучення громадськості у процеси прийняття рішень, у безперервний діалог щодо основних стратегій розвитку держави, наявних проблем та шляхів їх розв'язання, підтримку критичного мислення та наявність соціальної відповідальності учасників публічних взаємовідносин. Соціальна відповідальність влади має багатифункціональний зміст. Вона ґрунтується на конституційному принципі соціальної держави, реалізація якого сприяє здійсненню інших принципів сучасного публічного управління, на позитивному іміджі інститутів держави, місцевого самоврядування та її посадових осіб і за-

вдяки цілеспрямованій державній соціальній політиці є засобом вирішення соціальних проблем. Основою соціальної відповідальності є динамічна система цінностей, властивих індивіду, соціальній спільноті та суспільству загалом, інституціям й органам державної влади, органам місцевого самоврядування, їх посадовим особам. Виникнення соціальної відповідальності пов'язане із суспільними цінностями, що детермінують діяльність та поведінку всіх учасників соціальних дій. Відповідно до цих цінностей, соціальна відповідальність у громадянському суспільстві реалізується як волевиявлення людей і є одним з базових механізмів реалізації сучасних демократичних цінностей в публічному управлінні на різних рівнях (рисунок 1).

Рис. 1. Рівні демократичних цінностей в публічному управлінні

Джерело: розроблено авторами

На першому рівні соціальна відповідальність стосується проблем вищого політичного порядку – війни та миру, екологічної безпеки, техногенних і природних загроз, шляхів розвитку цивілізації тощо. На другому рівні соціальна відповідальність посадових осіб пов'язана з визначенням оптимального шляху розвитку країни, запобіганням громадянського протистояння, забезпеченням розвитку нації та соціального порозуміння. На третьому та четвертому рівнях соціальна відповідальність відображає ступінь громадянської зрілості людини, її здатність обирати національні, професійні й особистісні пріоритети, готовність відстоювати національні інтереси і національну державну політику [2, с. 88].

Проблема відповідальності у контексті взаємодії соціуму і структур публічного управління нині набуває особливої гостроти, зважаючи на місце та роль, яку відводять громадяни України вітчизняним ЗМІ як контрольному ресурсу та головному комунікатору громадянського суспільства. Важливим показником при цьому є рівень довіри громадян нашої держави до ЗМІ, що протягом багатьох років є відносно високим. Особливо це помітно при порівнянні з показниками довіри українців до органів державної влади, правоохоронної системи. Українці активно долучаються до споживання медіапродукту, зокрема телебачення, що логічно актуалізує дискусію про його якісні показники. Останні викликають

серйозну стурбованість у представників органів державної влади, релігійних організацій, просвітницьких установ. Фахівці із соціальної безпеки наголошують на тому, що, попри появу нових телерадіомовних організацій, якість трансльованого матеріалу значно знижується, а ефір переповнений матеріалами, які культивують жорстокість та несмак.

Однією з головних проблем, на яку звертають увагу зарубіжні й вітчизняні дослідники, є загроза, яку несуть ЗМІ інформаційній, соціальній та, зрештою, національній безпеці. За даними Українформ, третина українців підтримують мовні квоти на радіо та телебаченні, найбільш популярним серед українців, які отримують інформацію з соціальних мереж, є Фейсбук (35,5%). Більше половини населення (52,4%) говорять, що не користуються соціальними мережами. Абсолютна більшість опитаних отримують інформацію українських телеканалів (86%), серед яких лідирують «1+1», «Інтер», «Україна». При чому, дивляться «1+1» 60,9% українців, довіряють – понад 35%. Як висновок, люди не довіряють ЗМІ, бо в них використовується великий градус емоцій і обману. Постійна політизація соціальних питань призводить до того, що люди не мають елементарного розуміння тієї ж реформи освіти, медичної реформи. [3] Крім того, ЗМІ, що підтримують опозиційні сили до влади, відволікають увагу виборців, а також дискредитують владу, відвертаючи тим самим увагу від поточних державних справ і позитивних змін.

На думку експертів, подібні тенденції можуть призвести до таких негативних проявів, як зростання злочинності та невмотивованої жорстокості; соціальної апатії; погіршення стану фізичного здоров'я громадян; відсутності консолідації суспільства; міжетнічних, міжконфесійних, соціальних конфліктів. Тому в умовах значної інтенсифікації інформаційних впливів, психологічно стабільна та лояльна до свого соціуму особистість повинна розглядатися як один із центральних елементів системи національної безпеки держави [2, с. 89].

Саме тому, особливого значення набувають політичні комунікації як важливий засіб підвищення ефективності публічного управління, що має визначальний вплив на процеси демократизації політичної системи країни в цілому. Особливої актуальності набувають механізми демократизації ухвалення урядових рішень, створення чітких, прозорих, зрозумілих процедур їх підготовки, впровадження ефективних механізмів участі громадян в управлінні державними справами, що сприятиме більшій відкритості, підзвітності та відповідальності органів влади перед громадянами. У контексті досліджуваної проблеми потребує свого розвитку також і впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у системі публічного управління в Україні. Слід вирішити завдання щодо гарантування інформаційної безпеки держави, недопущення поширення інформації, розповсюдження якої заборонено відповідно до законодавства. Потребує свого вдосконалення правове регулювання діяльності суб'єктів інформаційних відносин, виробництва, використання, поширення та зберігання електронної інформаційної продукції, захисту прав

на інтелектуальну власність, посилення відповідальності за порушення встановленого порядку доступу до електронних інформаційних ресурсів усіх форм власності, за навмисне поширення комп'ютерних вірусів.

Висновки та пропозиції. Подальше реформування публічного управління може бути успішним лише в тому разі, якщо воно буде реалізовуватися комплексно, таким чином, щоб перетворення в одній сфері, наприклад, економічній, стимулювали перетворення в соціальній сфері, а вони, у свою чергу, – в політичній сфері й навпаки. Комплексні перетворення неможливі без застосування комунікативних технологій. Держава, без вироблення певного образу майбутнього, а також схвалені суспільством стратегічної моделі поведінки, приречена на кризи.

Таким чином, перспективи застосування різноманітних комунікативних технологій у сфері публічного управління в Україні визначаються передусім набуттям урядовцями комплексу знань щодо вибору нових форм і методів управління для створення цілісної, ефективної та гнучкої

системи влади в умовах динамічного середовища. Ефективна взаємодія органів публічної влади з громадянським суспільством можлива за таких умов:

- 1) комунікація розглядається органами публічної влади як невід'ємна складова їх діяльності;
- 2) у структурі органів публічної влади наявні відповідні підрозділи, що вирішують завдання контролювати інформаційні й комунікативні потоки і відповідним чином їх спрямовувати;
- 3) фахівці таких підрозділів належно підготовлені, є менеджерами комунікацій органів влади, а не їх комунікаторами. Функціонування такої системи має спиратися на світовий досвід інноваційних трансформацій сфери публічного управління і водночас урахувати реалії вітчизняного суспільства.

Таким чином, взаємодія влади та громадян, що забезпечується використанням сучасних комунікативних технологій, повинна забезпечити подолання негативних явищ у сфері публічного управління і сприяти гармонізації відносин між державою й суспільством.

Список літератури:

1. Національна концепція розвитку громадянського суспільства в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.civicua.org/servlet/DataLoad?t=3&c=1&q=34709>.
2. Махначова Н.М., Семенюк І.Ю. Роль органів публічної адміністрації у адаптації підприємств до умов євроінтеграції (на прикладі Вінницької області) / Н.М. Махначова, І.Ю. Семенюк // Економіка та держава. – 2015. – № 9. – С. 88-90.
3. Довіра до ЗМІ. Чи готові українці підвищувати власну медіаграмотність? [Електронний ресурс]. – Укрінформ. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.com.ua>.

Махначова Н.М., Семенюк І.Ю.

Вінницький торгово-економічний інститут
Київського національного торгово-економічного університета

КОМУНИКАТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК МЕХАНИЗМ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И ПУБЛИЧНОЙ ВЛАСТИ

Аннотация

В статье исследуется понятие коммуникативных технологий в контексте взаимодействия органов публичной сферы и гражданского общества. Проанализировано влияние СМИ на общественное мнение, как важного участника коммуникативного процесса в независимом государстве. Исследовано уровни демократических ценностей в демократическом государстве и понятие социальной ответственности в публичном управлении.

Ключевые слова: коммуникативные технологии, политические коммуникации, гражданское общество, публичная власть, социальная ответственность.

Makhnachova N.M., Semeniuk I.Yu.

Vinnitsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES AS A MECHANISM OF INTERACTION OF CIVIL SOCIETY AND PUBLIC AUTHORITY

Summary

The article explores the concept of communicative technologies in the context of interaction between public authorities and civil society. The influence of mass media on public opinion as an important participant of communicative process is analyzed. The levels of democratic values in a democratic state and the notion of social responsibility in public administration are investigated.

Keywords: communicative technologies, political communications, civil society, public authority, social responsibility.